ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୩)

108 Upanishad (Vol – 3)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ‘ବେଦ ଯୁଗ’ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । **ଉପନିଷଦ**କୁ ବେଦର **ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର** ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ '**ବେଦାନ୍ତ**' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ '**ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା**' ଓ '**ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା**' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – ‘ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ’ ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, ‘ମାକ୍ସ ମୁଲ୍ଲେର୍’ ଓ ‘ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍’ ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ ‘ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ’ 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେଇମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "**ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା**" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ **୧୦୮**ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକ ହେଲେ - **ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ**, ଓ **ଯୋଗ** । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ **ଦଶୋପନିଷଦ,** ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ ‘ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ’ ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ **୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ**, ସେଗୁଡିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଇଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଋଗ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁଦ୍ଗଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହ୍ବୃଚ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୬	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବଜ୍ରସୂଚୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜାବାଲ, ଜବାଲି	ଯୋଗଚୂଡାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ବେତାଶ୍ବତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍କନ୍ଦ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ବତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସନ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୁର୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧ୍ୟାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ବ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଈଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ମୁକ୍ତିକା	ଜାବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାଟ୍-ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ରମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ-ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରଭ, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସର୍ବମୋଟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ସୁ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡା, ଓଡିଶା

ସନ୍ନ୍ୟାସ ଉପନିଷଦ

(Sannyasa Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଶାଟ୍ୟାୟନୀୟ ଉପନିଷଦ

(Shaatyaayaniyopanisat / Shaatyaayaniya Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ **(**Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ପରିଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ପରିଡା

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ,

କେନ୍ଦ୍ରାପଡା, ଓଡିଶା

arunhkd12@gmail.com

ଶାଟ୍ୟାୟନୀୟୋପନିଷତ୍ / ଶାଟ୍ୟାୟନୀୟ ଉପନିଷଦ

।। ଅଥ ଶାଟ୍ୟାୟନୀୟୋପନିଷତ୍ ।।

ଶାଟ୍ୟାୟନୀବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଖଣ୍ଡାକାରସୁଖାକୃତି ।
ୟତିବୃନ୍ଦହୃଦାଗାରଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ।।

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦଚ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

ହରିଃ ଓଁ ।।
ମନ ଏବ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ କାରଣଂ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷୟୋଃ ।
ବନ୍ଧାୟ ବିଷୟାସକ୍ତଂ ମୁକ୍ତ୍ୟୈ ନିର୍ବିଷୟଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।। ୧ ।।

ସମାସକ୍ତଂ ସଦା ଚିତ୍ତଂ ଜନ୍ତୋର୍ବିଷୟଗୋଚରେ ।
ୟଦ୍ୟେବଂ ବ୍ରହ୍ମଣି ସ୍ୟାତ୍ତତ୍କୋ ନ ମୁଚ୍ୟେତ ବନ୍ଧନାତ୍ ।। ୨ ।।

ଚିତ୍ତମେବ ହି ସଂସାରସ୍ତତ୍-ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଶୋଧୟେତ୍ ।
ୟଚ୍ଚିତ୍ତସ୍ତନ୍ମୟୋ ଭବତି ଗୁହ୍ୟମେତତ୍ସନାତନମ୍ ।। ୩ ।।

ନାବେଦବିନ୍ମନୁତେ ତଂ ବୃହନ୍ତଂ ନାବ୍ରହ୍ମବିତ୍ପରମଂ ପ୍ରୈତି ଧାମ ।
ବିଷ୍ଣୁକ୍ରାନ୍ତଂ ବାସୁଦେବଂ ବିଜାନନ୍ୱିପ୍ରୋ ବିପ୍ରତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛତେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ ।। ୪ ।।

ଅଥାହ ୟତ୍ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନଂ ୟେ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟା ଅକାମହତା ଅଧୀୟୁଃ ।
ଶାନ୍ତୋ ଦାନ୍ତ ଉପରତସ୍ତିତିକ୍ଷୁର୍ୟୋଽନୂଚାନୋ ହ୍ୟଭିଜଜ୍ଞୌ ସମାନଃ ।। ୫ ।।

ତ୍ୟକ୍ତେଷଣୋ ହ୍ୟନୃଣସ୍ତଂ ବିଦିତ୍ୱା ମୌନୀ ବସେଦାଶ୍ରମେ ୟତ୍ର କୁତ୍ର ।
ଅଥାଶ୍ରମଂ ଚରମଂ ସଂପ୍ରବିଶ୍ୟ ୟଥୋପପତ୍ତିଂ ପଞ୍ଚମାତ୍ରାଂ ଦଧାନଃ ।। ୬ ।।

ତ୍ରିଦଣ୍ଡମୁପବୀତଂ ଚ ବାସଃ କୌପୀନବେଷ୍ଟନମ୍ ।
ଶିକ୍ୟଂ ପବିତ୍ରମିତ୍ୟେତଦ୍ୱିଭୃୟାଦ୍ୟାବଦାୟୁଷମ୍ ।। ୭ ।।

ପଞ୍ଚୈତାସ୍ତୁ ୟତେର୍ମାତ୍ରାସ୍ତା ମାତ୍ରା ବ୍ରହ୍ମଣେ ଶ୍ରୁତାଃ ।
ନ ତ୍ୟଜେଦ୍ୟାବଦୁତ୍କ୍ରାନ୍ତିରନ୍ତେଽପି ନିଖନେତ୍ସହ ।। ୮ ।।

ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗଂ ଦ୍ୱିଧା ପ୍ରୋକ୍ତଂ ବ୍ୟକ୍ତମବ୍ୟକ୍ତମେବ ଚ ।
ତୟୋରେକମପି ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ପତତ୍ୟେବ ନ ସଂଶୟଃ ।। ୯ ।।

ତ୍ରିଦଣ୍ଡଂ ବୈଷ୍ଣବଂ ଲିଙ୍ଗଂ ବିପ୍ରାଣାଂ ମୁକ୍ତିସାଧନମ୍ ।
ନିର୍ବାଣଂ ସର୍ବଧର୍ମାଣାମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।। ୧୦ ।।

ଅଥ ଖଲୁ ସୌମ୍ୟ କୁଟୀଚକୋ ବହୂଦକୋ ହଂସଃ ପରମହଂସ
ଇତ୍ୟେତେ ପରିବ୍ରାଜକାଶ୍ଚତୁର୍ବିଧା ଭବନ୍ତି ।
ସର୍ବ ଏତେ ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗିନଃ ଶିଖିନୋପବୀତିନଃ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଆତ୍ମାନମାତ୍ମନା ବ୍ରହ୍ମ ଭାବୟନ୍ତଃ
ଶୁଦ୍ଧଚିଦ୍ରୂପୋପାସନରତା ଜପୟମବନ୍ତୋ ନିୟମବନ୍ତଃ ସୁଶୀଲିନଃ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି ।
ତଦେତଦୃଚାଭ୍ୟୁକ୍ତମ୍ ––
କୁଟୀଚକୋ ବହୂଦକଶ୍ଚାପି ହଂସଃ ପରମହଂସ ଇତି ବୃତ୍ତ୍ୟା ଚ ଭିନ୍ନାଃ ।
ସର୍ବ ଏତେ ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗଂ ଦଧାନା ବୃତ୍ତ୍ୟା ବ୍ୟକ୍ତଂ ବହିରନ୍ତଶ୍ଚ ନିତ୍ୟମ୍ ।
ପଞ୍ଚୟଜ୍ଞା ବେଦଶିରଃପ୍ରବିଷ୍ଟାଃ କ୍ରିୟାବନ୍ତୋଽମୀ ସଂଗତା ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାମ୍ ।
ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବୃକ୍ଷଂ ବୃକ୍ଷମୂଲଂ ଶ୍ରିତାସଃ ସଂନ୍ୟସ୍ତପୁଷ୍ପା ରସମେବାଶ୍ନୁବାନାଃ ।
ବିଷ୍ଣୁକ୍ରୀଡା ବିଷ୍ଣୁରତୟୋ ବିମୁକ୍ତା ବିଷ୍ଣ୍ୱାତ୍ମକା ବିଷ୍ଣୁମେବାପିୟନ୍ତି ।। ୧୧ ।।

Not For Commercial Use

ତ୍ରିସଂନ୍ଧ୍ୟଂ ଶକ୍ତିତଃ ସ୍ନାନଂ ତର୍ପଣଂ ମାର୍ଜନଂ ତଥା ।
ଉପସ୍ଥାନଂ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍-କୁର୍ଯ୍ଯାଦାମରଣାନ୍ତିକମ୍ ।। ୧୨ ।।

ଦଶଭିଃ ପ୍ରଣବୈଃ ସପ୍ତବ୍ୟାହୃତିଭିଶ୍ଚତୁଷ୍ପଦା ।
ଗାୟତ୍ରୀଜପଯଜ୍ଞଶ୍ଚ ତ୍ରିସଂନ୍ଧ୍ୟଂ ଶିରସା ସହ ।। ୧୩ ।।

ୟୋଗୟଜ୍ଞଃ ସଦୈକାଗ୍ର୍ୟଭକ୍ତ୍ୟା ସେବା ହରେର୍ଗୁରୋଃ ।
ଅହିଂସା ତୁ ତପୋୟଜ୍ଞୋ ବାଙ୍ମନଃକାୟକର୍ମଭିଃ ।। ୧୪ ।।

ନାନୋପନିଷଦଭ୍ୟାସଃ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟୋ ୟଜ୍ଞ ଇରିତଃ ।
ଓଁମିତ୍ୟାତ୍ମାନମବ୍ୟଗ୍ରୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଗ୍ନୌ ଜୁହୋତି ୟତ୍ ।। ୧୫ ।।

ଜ୍ଞାନୟଜ୍ଞଃ ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ସର୍ବୟଜ୍ଞୋତ୍ତମୋତ୍ତମଃ ।
ଜ୍ଞାନଦଣ୍ଡା ଜ୍ଞାନଶିଖା ଜ୍ଞାନୟଜ୍ଞୋପବୀତିନଃ ।। ୧୬ ।।

ଶିଖା ଜ୍ଞାନମୟୀ ୟସ୍ୟ ଉପବୀତଂ ଚ ତନ୍ମୟମ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ ସକଲଂ ତସ୍ୟ ଇତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।। ୧୭ ।।

ଅଥ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟୈତେ ପରିବ୍ରାଜକା ୟଥା ପ୍ରାଦୁର୍ଭବନ୍ତି ତଥା ଭବନ୍ତି ।
କାମକ୍ରୋଧଲୋଭମୋହଦମ୍ଭଦର୍ପାସୂୟାମମତ୍ୱାହଂକାରାଦୀଂସ୍ତିତୀର୍ଯ୍ୟ
ମାନାବମାନୌ ନିନ୍ଦାସ୍ତୁତୀ ଚ ବର୍ଜୟିତ୍ୱା ବୃକ୍ଷ ଇବ ତିଷ୍ଠାସେତ୍ ।
ଛିଦ୍ୟମାନୋ ନ ବ୍ରୂୟାତ୍ । ତଦୈବଂ ବିଦ୍ୱାଂସ ଇହୈବାମୃତା ଭବନ୍ତି ।
ତଦେତଦୃଚାଭ୍ୟୁକ୍ତମ୍ ------
ବନ୍ଧୁପୁତ୍ରମନୁମୋଦୟିତ୍ୱାନବେକ୍ଷ୍ୟମାଣୋ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସହଃ ପ୍ରଶାନ୍ତଃ ।
ପ୍ରାଚୀମୁଦୀଚୀଂ ବା ନିର୍ବର୍ତୟଂଶ୍ଚରେତ ପାତ୍ରୀ ଦଣ୍ଡୀ ୟୁଗମାତ୍ରାବଲୋକୀ ।
ଶିଖୀ ମୁଣ୍ଡୀ ଚୋପବୀତୀ କୁଟୁମ୍ବୀ ୟାତ୍ରାମାତ୍ରଂ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣନ୍ନନୁଷ୍ୟାତ୍ ।। ୧୮ ।।

Not For Commercial Use

ଅୟାଚିତଂ ୟାଚିତଂ ବୋତ ଭୈକ୍ଷଂ ମୃଦ୍ଦାର୍ବଲାବୂଫଲପର୍ଣ୍ଣପାତ୍ରମ୍ ।
କ୍ଷୀଣଂ କ୍ଷୌମଂ ତୃଣଂ କନ୍ଥାଜିନେ ଚ ପର୍ଣ୍ଣମାଚ୍ଛାଦନଂ ସ୍ୟାଦହତଂ ବା ବିମୁକ୍ତଃ ।। ୧୯ ।।

ଋତୁସନ୍ଧୌ ମୁଣ୍ଡୟେନ୍ମୁଣ୍ଡମାତ୍ରଂ ନାଧୋ ନାକ୍ଷଂ ଜାତୁ ଶିଖାଂ ନ ବାପୟେତ୍ ।
ଚତୁରୋ ମାସାନ୍ଧ୍ରୁବଶୀଲତଃ ସ୍ୟାସ୍ସ ୟାବସ୍ସୁପ୍ତୋଽନ୍ତରାତ୍ମା ପୁରୁଷୋ ବିଶ୍ୱରୂପଃ ।
ଅନ୍ୟାନଥାଷ୍ଟୌ ପୁନରୁତ୍ଥିତେଽସ୍ମିନ୍ସ୍ୱକର୍ମଲିପ୍ସୁର୍ବିହରେଦ୍ୱା ବସେଦ୍ୱା ।। ୨୦ ।।

ଦେବାଗ୍ନ୍ୟଗାରେ ତରୁମୂଲେ ଗୁହାୟାଂ ବସେଦସଙ୍ଗୋଽଲକ୍ଷିତଶୀଲବୃତ୍ତଃ ।
ଅନିନ୍ଧନୋ ଜ୍ୟୋତିରିବୋପଶାନ୍ତୋ ନ ଚୋଦ୍ୱିଜେଦୁଦ୍ୱିଜେଦ୍ୟତ୍ର କୁତ୍ର ।। ୨୧ ।।

ଆତ୍ମାନଂ ଚେଦ୍ୱିଜାନୀୟାଦୟମସ୍ମୀତି ପୂରୁଷଃ ।
କିମିଚ୍ଛନ୍-କସ୍ୟ କାମାୟ ଶରୀରମନୁସଂଜ୍ୱରେତ୍ ।। ୨୨ ।।

ତମେବ ଧୀରୋ ବିଜ୍ଞାୟ ପ୍ରଜ୍ଞାଂ କୁର୍ବୀତ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ।
ନାନୁଧ୍ୟାୟାଦ୍ବହୂଞ୍ଛବ୍ଦାନ୍ୱାଚୋ ବିଗ୍ଲାପନଂ ହି ତତ୍ ।। ୨୩ ।।

ବାଲ୍ୟେନୈବ ହି ତିଷ୍ଠାସେନ୍ନିର୍ବିଦ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବେଦନମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ଚ ବାଲ୍ୟଂ ଚ ନିର୍ବିଦ୍ୟ ମୁନିରାତ୍ମବାନ୍ ।। ୨୪ ।।

ୟଦା ସର୍ବେ ପ୍ରମୁଚ୍ୟନ୍ତେ କାମା ୟେଽସ୍ୟ ହୃଦି ଶ୍ରିତାଃ ।
ଅଥ ମର୍ତ୍ୟୋଽମୃତୋ ଭବତ୍ୟତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ ସମଶ୍ନୁତେ ।। ୨୫ ।।

ଅଥ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେଦଂ ପରିବ୍ରାଜ୍ୟଂ ନୈଷ୍ଠିକମାତ୍ମଧର୍ମଂ
ୟୋ ବିଜହାତି ସ ବୀରହା ଭବତି । ସ ବ୍ରହ୍ମହା ଭବତି । ସ ଭ୍ରୂଣହା ଭବତି ।
ସ ମହାପାତକୀ ଭବତି । ୟ ଇମାଂ ବୈଷ୍ଣବୀଂ ନିଷ୍ଠାଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟତି ସ ସ୍ତେନୋ ଭବତି ।
ସ ଗୁରୁତଲ୍ପଗୋ ଭବତି । ସ ମିତ୍ରଧ୍ରୁଗ୍ଭବତି ।
ସ କୃତଘ୍ନୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରଚ୍ୟୁତୋ ଭବତି ।

Not For Commercial Use

ତଦେତଦୃଚାଭ୍ୟୁକ୍ତମ୍ ––––

ସ୍ତେନଃ ସୁରାପୋ ଗୁରୁତଲ୍ପଗାମୀ ମିତ୍ରଧ୍ରୁଗେତେ ନିଷ୍କୃତେର୍ଯାନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧିମ୍ ।
ବ୍ୟକ୍ତମବ୍ୟକ୍ତଂ ବା ବିଧୃତଂ ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗଂ ତ୍ୟଜନ୍ନ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟେଦଖିଲୈରାତ୍ମଭାସା ।। ୨୬ ।।

ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବିଷ୍ଣୋର୍ଲିଙ୍ଗମନ୍ତର୍ବହିର୍ବା ୟଃ ସ୍ୱାଶ୍ରମଂ ସେବତେ ନାଶ୍ରମଂ ବା ।
ପ୍ରତ୍ୟାପତ୍ତିଂ ଭଜତେ ବାଽତିମୂଢୋ ନୈଷାଂ ଗତିଃ କଲ୍ପକୋଟ୍ୟାପି ଦୃଷ୍ଟା ।। ୨୭ ।।

ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସର୍ବାଶ୍ରମାନ୍ଧୀରୋ ବସେନ୍ମୋକ୍ଷାଶ୍ରମେ ଚିରମ୍ ।
ମୋକ୍ଷାଶ୍ରମାତ୍ପରିଭ୍ରଷ୍ଟୋ ନ ଗତିସ୍ତସ୍ୟ ବିଦ୍ୟତେ ।। ୨୮ ।।

ପାରିବ୍ରାଜ୍ୟଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ତୁ ୟଃ ସ୍ୱଧର୍ମେ ନ ତିଷ୍ଠତି ।
ତମାରୂଢଚ୍ୟୁତଂ ବିଦ୍ୟାଦିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।। ୨୯ ।।

ଅଥ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେମଂ ସନାତନମାତ୍ମଧର୍ମଂ ବୈଷ୍ଣବୀଂ
ନିଷ୍ଠାଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା ୟସ୍ତାମଦୂଷୟନ୍ବର୍ତତେ ସ ବଶୀ ଭବତି ।
ସ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଲୋକୋ ଭବତି । ସ ଲୋକଜ୍ଞୋ ଭବତି । ସ ବେଦାନ୍ତଜ୍ଞୋ ଭବତି ।
ସ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବଜ୍ଞୋ ଭବତି । ସ ସ୍ୱରାଡ୍ ଭବତି ।
ସ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭଗବନ୍ତମାପ୍ନୋତି । ସ ପିତୃନ୍‌ସଂବନ୍ଧିନୋ
ବାନ୍ଧବାନ୍‌ସୁହୃଦୋ ମିତ୍ରାଣି ଚ ଭବାଦୁତ୍ତରୟତି । ତଦେତଦୃଚାଭ୍ୟୁକ୍ତମ୍ –––––
ଶତଂ କୁଲାନାଂ ପ୍ରଥମଂ ବଭୂବ ତଥା ପରାଣାଂ ତ୍ରିଶତଂ ସମଗ୍ରମ୍ ।
ଏତେ ଭବନ୍ତି ସୁକୃତସ୍ୟ ଲୋକେ ୟେଷାଂ କୁଲେ ସଂନ୍ୟସତୀହ ବିଦ୍ୱାନ୍ ।। ୩୦ ।।

ତ୍ରିଂଶତ୍ପରାଁସ୍ତ୍ରିଂଶଦପରାଁସ୍ତ୍ରିଂଶଚ୍ଚ ପରତଃ ପରାନ୍ ।
ଉତ୍ତାରୟତି ଧର୍ମିଷ୍ଠଃ ପରିବ୍ରାଡିତି ବୈ ଶ୍ରୁତିଃ ।। ୩୧ ।।

ସଂନ୍ୟସ୍ତମିତି ୟୋ ବ୍ରୂୟାତ୍କଣ୍ଠସ୍ଥପ୍ରାଣବାନପି ।
ତାରିତାଃ ପିତରସ୍ତେନ ଇତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।। ୩୨ ।।

Not For Commercial Use

ଅଥ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେମଂ ସନାତନମାତ୍ମଧର୍ମଂ ବୈଷ୍ଣବୀଂ ନିଷ୍ଠାଂ ନାସମାପ୍ୟ ପ୍ରବ୍ରୂୟାତ୍ ।
ନାନୂଚାନାୟ ନାନାତ୍ମବିଦେ ନାବୀତରାଗାୟ ନାବିଶୁଦ୍ଧାୟ ନାନୁପସନ୍ନାୟ
ନାପ୍ରୟତମାନସାୟେତି ହ ସ୍ମାହୁଃ । ତଦେତଦୃଚାଭ୍ୟୁକ୍ତମ୍ -----
ବିଦ୍ୟା ହ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଜଗାମ ଗୋପାୟ ମାଂ ଶେବଧିଷ୍ଟେଽହମସ୍ମି ।
ଅସୂୟକାୟାନୃଜବେ ଶଠାୟ ମା ମା ବ୍ରୂୟା ବୀର୍ୟବତୀ ତଥା ସ୍ୟାମ୍ ।। ୩୩ ।।

ୟମେବ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୁତମପ୍ରମତ୍ତଂ ମେଧାବିନଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ୟୋପପନ୍ନମ୍ ।
ଅସ୍ମା ଇମାମୁପସନ୍ନାୟ ସମ୍ୟକ୍ ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ଦଦ୍ୟାଦ୍ୱୈଷ୍ଣବୀମାତ୍ମନିଷ୍ଠାମ୍ ।। ୩୪ ।।

ଅଧ୍ୟାପିତା ୟେ ଗୁରୁଂ ନାଦ୍ରିୟନ୍ତେ ବିପ୍ରା ବାଚା ମନସା କର୍ମଣା ବା ।
ୟଥୈବ ତେନ ନ ଗୁରୁର୍ଭୋଜନୀୟସ୍ତଥୈବ ଚାନଂ ନ ଭୁନକ୍ତି ଶ୍ରୁତଂ ତତ୍ ।। ୩୫ ।।

ଗୁରୁରେବ ପରୋ ଧର୍ମୋ ଗୁରୁରେବ ପରା ଗତିଃ ।
ଏକାକ୍ଷରପ୍ରଦାତାରଂ ୟୋ ଗୁରୁଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ।
ତସ୍ୟ ଶ୍ରୁତଂ ତଥା ଜ୍ଞାନଂ ସ୍ରବତ୍ୟାମଘଟାମ୍ବୁବତ୍ ।। ୩୬ ।।

ୟସ୍ୟ ଦେବେ ପରା ଭକ୍ତିର୍ୟଥା ଦେବେ ତଥା ଗୁରୌ ।
ସ ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ପରଂ ପ୍ରେୟାଦିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।। ୩୭ ।। ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।।

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦଚ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।। ହରିଃ ଓଁ ତତ୍ସତ୍ ।।

।। ଇତି ଶାଟ୍ୟାୟନୀୟୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ।।

Not For Commercial Use